

KAPITEL 6 / CHAPTER 6⁶ PSYCHOLOGICAL READINESS FOR MARRIED LIFE IN YOUNG MARRIED COUPLES AND ITS INFLUENCE ON SATISFACTION

DOI: 10.30890/2709-2313.2024-31-00-005

Вступ.

На сучасному етапі, коли наше суспільство переживає істотні зміни у всіх сферах життя: соціально-економічній, політичній, культурній – особливого значення набуває вплив як сімейної атмосфери, так і зовнішнього середовища на виховання молодого покоління. Існування інституту сім'ї має давні корені і традиції. З давніх-давен сім'я була основною одиницею, «клітиною» суспільства. Стабільність, добробут, культура окремої сім'ї визначали і визначають стан суспільства в цілому.

Разом з тим, високий рівень шлюбно-розлучних ситуацій, падіння престижу материнства і батьківства, згасання батьківської ініціативи, кардинальна зміна демографічної поведінки не можуть не викликати серйозної стурбованості сучасних вчених і, як наслідок, не стимулювати фокусування дослідницьких завдань на аналітиці й пошуку ефективних стратегій щодо побудови міцних, гармонійних сімей. Особливо актуальним лишається вивчення готовності сучасної молоді до подружнього життя.

За останні десятиріччя з'явилося багато наукових досліджень і нових ідей стосовно сім'ї та внутрішньо-сімейних взаємин. Ця тема активно опрацьовується сучасними як зарубіжними, так і українськими психологами, психотерапевтами, психіатрами, серед яких Т. Алексеєнко, О. Безпалько, О. Докукіна, З. Зайцева, І. Зверєва, А. Капська, І. Кон, О. Кононко, В. Кравець, Г. Лактіонова, Л. Магдисюк, Л. Міщик, М. Мушкевич, Р. Овчарова, В. Постовий, І. Трубавіна, Р. Федоренко, Т. Шеляг та ін. [2; 3; 7].

Загальні закономірності побудови шлюбно-сімейних взаємин, формування родинної культури поколінь визначаються насамперед змістом складових частин

⁶Authors: Mahdysiuk Liudmyla Ivanivna, Fedorenko Raisa Petrivna, Mahdysiuk Denis Eduardovych, Mahdysiuk Iryna Eduardivna

цих понять, що стосуються окремої особистості та всіх членів цієї малої соціальної групи. Дослідження видатних вітчизняних (Т. Алексєнко, І. Бех, В. Васютинський, Л. Ваховський, О. Вишневський, Л. Волинець, Т. Говорун, О. Киричук, О. Кікінежді, І. Козубовська, І. Комановський, О. Кононко, А. Конончук, В.Кравець, Г. Лактіонова, Н.Лисенко, А. Марушкевич, Л. Орбан-Лембрик, В. Поліщук, В. Постовий, Ю. Руденко, В. Титаренко, С. Харченко та ін.) і зарубіжних (А.Адлер, Д.Бамрінд, Л. Берг-Кросс, Л. Варга, Г. Вебер, Р. Кемпбелл, Л. Ковінько, Л. Кольберг, В. Ослон, Б. Хелінгер, Г. Хоментausкас та ін.) вчених і конкретних практиків у різних регіонах нашої країни й світу заклали основу для виокремлення основних структурних елементів родинної культури особистості та сім'ї як малої соціальної групи суспільства [1; 4; 6].

Аналіз робіт вітчизняних науковців виявив спрямованість багатьох авторів на дослідження особливостей шлюбно-сімейних стосунків та чинників, які впливають на стабільність і задоволеність шлюбом. Зокрема, це дослідження: Л. Магдисюк, в якому розглядається вплив рольових очікувань подружжя на характер сімейного спілкування [5], М. Мушкевич, в якому розглядається чинник впливу батьківської сім'ї на розвиток стосунків молодого подружжя [6]; Р. Федоренко, - дослідження присвячене вивченню чинників сімейної дезадаптації, шлюбно-сімейної задоволеності, особливостям рольової узгодженості у сучасній сім'ї [7].

Увагу вчених привертають, насамперед, задачі, які стоять перед молодим подружжям – встановлення балансу між близькістю та віддаленістю, проблема сімейної ієрархії та розподілення сфери відповідальності. При цьому, не менш важливим і актуальним є вивчення готовності сучасної молоді до побудови шлюбно-сімейних стосунків, що і лягло в основу нашого дослідження.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні готовності сучасної молоді до створення сім'ї та побудови гармонійних, партнерських взаємин.

У своєму дослідженні ми переслідували такі цілі:

1. Проаналізувати теоретичні джерела з обраної проблеми.

2. Здійснити підбір адекватного поставленій меті діагностичного інструментарію.

3. Провести емпіричне дослідження готовності сучасної молоді до подружнього життя.

4. Зробити висновки і узагальнення за результатами психодіагностичного дослідження.

Вибірку нашого дослідження склали 100 осіб (50 юнаків та 50 дівчат) – віком від 16 до 18 років, 82 % з яких мають повні сім'ї, 18 % дітей проживають у неповних сім'ях. Дослідження проводилось упродовж 2022-23 років.

Досягненню мети дослідження й розв'язанню поставлених завдань сприяло використання комплексу методів дослідження, а саме: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури, синтез, порівняння, систематизація); емпіричні (комплекс психодіагностичних методик, спрямованих на аналіз особистісного і сімейного профілю: тест - карта оцінки готовності до сімейного життя І. Юнди; опитувальник термінальних цінностей І. Сеніна; методика визначення узгодженості сімейних цінностей та рольових установок в сімейній парі А. Волкової; методика незакінчених речень -авторська версія); математичні.

Результати проведеного дослідження на виявлення готовності до сімейного життя показали, що серед молоді (віком від 16 до 18 років) переважає рівень достатньої готовності до сімейного життя. На другому місці з незначними показниками знаходиться рівень задовільної готовності, та на третьому – незадовільної готовності.

Як бачимо з результатів дослідження, в основному у молоді достатньо сформовані основні рівні готовності до сімейного життя. До таких рівнів слід віднести: соціальну готовність, фізичну, психологічну, педагогічну, морально – етичну та ін.

Наступним завданням нашого дослідження було визначення термінальних цінностей у юнаків та дівчат нашої вибірки. Результати показали, що за шкалою «Особистий престиж» досліджувані отримали наступні середньо-групові

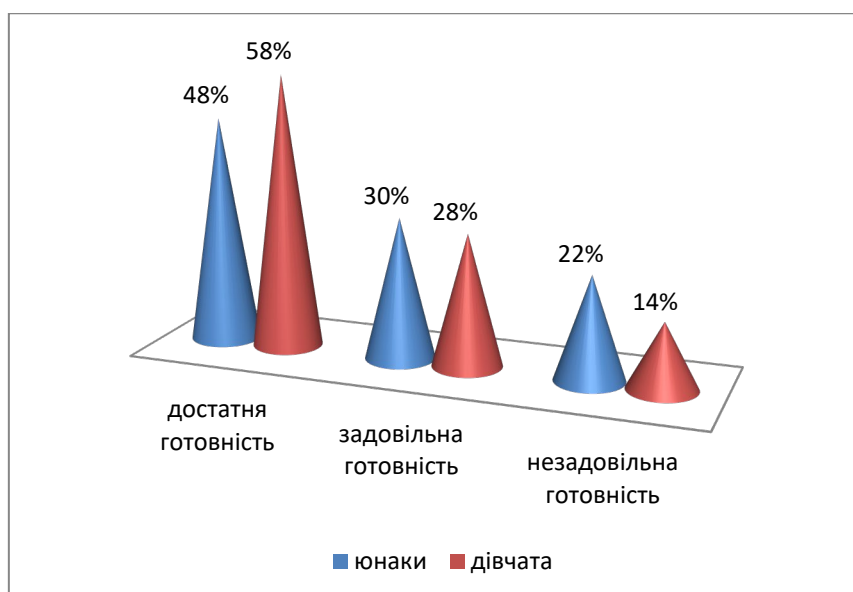

Рис. 1. Відсоткові показники виявлення готовності до сімейного життя

показники: юнаки – 8,6 балів, дівчата – 8,4 бала. Як бачимо з результатів, молодь в своїх думках, поглядах, вчинках переважно зорієнтована на визнання, повагу з боку оточуючих, особливо від найбільш значимих для неї людей, та потребує соціального схвалення по відношенню до своєї поведінки.

За шкалою «Високе матеріальне становище», яка відображає рівень прагнення людини до більш високого матеріального становища, досліджувані отримали наступні результати: юнаки – 8,2 бала, дівчата – 8,1 бал, що є свідченням того, що молодь переконана в тому, що високий матеріальний стан є однією з головних умов сімейного благополуччя.

За шкалою «Креативність» досліджувані юнаки отримали 7,2 бала, а дівчата – 6,8 бала. Це є свідченням того, що молоді притаманний середній рівень прагнення до реалізації своїх творчих можливостей та уникнення стереотипів у всіх сферах свого життя, характерним є творчий підхід і привнесення нових ідей і задумів.

За шкалою «Активні соціальні контакти» досліджувані отримали: юнаки – 7,8 балів, дівчата – 8,2 бала, що означає, що рівень прагнення юнаків до встановлення благополучних взаємостосунків з іншими людьми, спілкування та взаємодія з ними, є середнім, а у дівчат - високим.

За шкалою «Особистісний розвиток» досліджувані отримали: юнаки – 8,1

бал, а дівчата – 8,6 балів. Це є свідченням того, що молоді притаманний високий рівень зацікавленості в об'єктивній інформації про особливості свого характеру та здібностей, а також на високому рівні знаходиться прагнення до самовдосконалення, вважаючи при цьому, що потенційні можливості людини майже необмежені та потрібно досягати їх повної реалізації.

За шкалою «Досягнення» юнаки набрали 7 балів, а дівчата – 7,1 бал. Як бачимо, молоді притаманний середній рівень чіткого планування своїх життєвих подій на майбутнє, а також на середньому рівні розвитку знаходиться прагнення до здійснення конкретних та відчутних результатів в різні періоди життя.

За шкалою «Духовне задоволення» досліджувані продемонстрували такі показники: юнаки – 8 балів, а дівчата – 8,2 бала, що свідчить про те, що для молоді характерним є прагнення до отримання морального задоволення в усіх сферах свого життя, та бажання займатися тим, що цікаво і приносить внутрішнє задоволення, знаходиться на високому рівню.

За шкалою «Збереження особистої індивідуальності» і юнаки, і дівчата набрали по 8,6 бала. Це є свідченням того, що для молоді бажання не залежати від інших та збереження неповторності й індивідуальності своєї особистості, своїх поглядів, стилю життя знаходиться на високому рівні.

За шкалою «Професійне життя» досліджувані отримали: юнаки – 7,5 балів, дівчата – 7 балів, що свідчить про те, що для молоді значимість професійної діяльності знаходиться на середньому рівні.

За шкалою «Навчання та освіта» досліджувані отримали: юнаки – 6,8 балів, дівчата – 7,1 бал. Як бачимо, прагнення молоді до підвищення свого професійного та освітнього статусу відповідає середньому рівню..

За шкалою «Сімейне життя», досліджувані отримали: юнаки – 8,2 бала, а дівчата – 8,6 балів, що свідчить про те, що для молоді значимість усього, що пов'язане із сім'єю, витрачання сил та часу для вирішення сімейних проблем, орієнтація на те, що найголовніше в житті – це благополуччя сім'ї, знаходиться на високому рівні.

Результати, отримані за шкалою «Суспільне життя» (юнаки – 8,2 бала,

дівчата – 8,6 балів), показали, що молодь на високому рівні переживає за проблеми суспільства, переймається політичним та правовим життям.

За шкалою «Захоплення», досліджувані отримали: юнаки – 7,6 балів, а дівчата – 8 балів, що свідчить про те, що у молодого покоління одним з головних місць у житті є захоплення та хобі, якому вони віддають більшість свого часу.

Аналіз обрахунків за шкалами методики визначення узгодженості сімейних цінностей та ролєвих установок в сімейній парі А. Н. Волкової дав змогу побачити наступні результати:

«Інтимно – сексуальна» шкала набрала у досліджуваних юнаків 8,6 бала, а у дівчат – 8,4 бала, що свідчить про високий рівень значимості сексуальних стосунків. Як бачимо, молодь орієнтується на сексуальні взаємини в шлюбі, як на важливу умову сімейного щастя та благополуччя.

За шкалою «Особистісна ідентифікація з партнером» досліджувані юнаки отримали показник у сумі 7,4 бала, дівчата – 8,2 бала, що демонструє те, що молоді притаманні високі очікування спільності в інтересах, потребах, захопленнях, поглядах на життя, ціннісних орієнтаціях зі своїм майбутнім партнером, а також сумісного проведення вільного часу і заняття подібними справами.

За шкалою «Господарсько-побутова», яка вимірює установку досліджуваного на реалізацію господарсько – побутових функцій, досліджувані юнаки отримали показник у сумі 8,6 бала, дівчата – 9 балів. Це є свідченням того, що у молоді організація на якісне виконання господарсько – побутових функцій, збереження сімейно – побутового комфорту у сім'ї знаходиться на високому рівні і є дуже важливою. Натомість середньо-груповий показник опитуваних за підшкалою «Рольові очікування» відповідає 9 балам як у юнаків, так і у дівчат що засвідчує те, що у молоді степінь очікування від партнера активного виконання побутових функцій, наявності в нього вмінь та навичок організації сімейного побуту, його здійснення та організація комфортного господарсько – побутового клімату є дуже високою.

Цікавим є той факт, що середньо-групові показники досліджуваних за

підшкалою «Рольові домагання» відповідають 3, 3 балам у юнаків та 4 балам у дівчат. Це є свідченням того, що орієнтація молоді на особисту активну участь у веденні домашнього господарства, створення сімейно – побутового комфорту є слабкою і відповідає низькому рівню прояву.

Середньо-груповий показник за шкалою «Батьківсько - виховна» - 11 балів у юнаків, та 12,7 балів у дівчат, це дозволяє говорити нам про високий рівень відповідальності молоді за повноцінне здійснення батьківських обов'язків. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою «Рольові очікування» становить 5, 2 бала у юнаків та 6 балів у дівчат. Це є свідченням того, що серед молоді спостерігається помірна вираженість орієнтації на активну батьківську позицію та виконання усіх належних батьківських обов'язків. Натомість середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою «Рольові домагання» становить 8,2 бала у юнаків та 8,6 бала у дівчат, що відображає високий рівень орієнтації молоді на особисте виконання батьківських обов'язків, відповідальність за прийняття певного важливого рішення щодо виховання та навчання дітей та повноцінного якісного виконання батьківсько-виховних функцій.

За шкалою «Соціальна активність» досліджувані отримали середньо-груповий показник у сумі 12, 6 балів у юнаків та 12 балів у дівчат, що показує, що молодь переважно орієнтується на соціальну активність (професійну, суспільну), впровадження поза сімейних інтересів, які є основними цінностями в процесі міжособистісної взаємодії партнерів для стабільності шлюбно–сімейних відносин. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою «Рольові очікування» становить 8, 2 бала у юнаків та 11 балів у дівчат, який відображає високий рівень орієнтації молоді на те, що шлюбний партнер повинен мати серйозні професійні інтереси, займати активну суспільну позицію. Натомість, середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою «Рольові домагання» відповідає 5 балам у юнаків та 4,4 балам у дівчат та є свідченням того, що вираженість особистих професійних потреб особистості у соціальній активності є нижчою від професійних вимог до свого партнера, та знаходиться

на низькому рівні розвитку.

Середньо-груповий показник за шкалою *«Емоційно-психотерапевтична»* у юнаків – 13 балів, а у дівчат - 13,2 бала, це дозволяє говорити нам про високий рівень орієнтації молоді на значимість емоційно – психотерапевтичних функцій шлюбу, які розкриваються у взаємній моральній та емоційній підтримці членів сім'ї, сприйняття шлюбу як середовища, яке сприяє психологічній розрядці та забезпечує усіма видами стабільності. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою *«Рольові очікування»* становить 7 балів у юнаків та 11,2 бала у дівчат, що відповідає високому рівню орієнтації молоді на те, що шлюбний партнер візьме на себе роль емоційного лідера сім'ї в питаннях: корекції психологічного клімату, надання моральної та емоційної підтримки, допомоги, поради та схвалення, позитивного підкріплення, створення *«психотерапевтичної сприятливої атмосфери»*. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою *«Рольові домагання»* становить 8 балів у юнаків та 8,2 бала у дівчат, що відповідає високому рівню орієнтації молоді на те, щоб бути хорошим сімейним *«психотерапевтом»* та виконувати функції, які сприятимуть психологічному релаксаційному та терапевтичному клімату задля емоційної підтримки усіх членів сім'ї.

За шкалою *«Зовнішня привабливість»* досліджувані отримали середньо-груповий показник у сумі 13, 2 бала у юнаків та 14,2 бала у дівчат. Це є свідченням того, що у молоді орієнтація на значимість зовнішнього вигляду як такого, який би відповідав стандартам сучасної моди, є сформованою та знаходиться на високому рівні. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою *«Рольові очікування»* становить 11 балів у юнаків та 12 балів у дівчат, що відповідає високому рівню розвитку бажання молоді мати зовнішньо привабливого партнера. Середньо-груповий показник досліджуваних за підшкалою *«Рольові домагання»* становить 9 балів у юнаків та 11,5 балів у дівчат та відповідає високому рівню розвитку орієнтації молоді на особисту привабливість, зовнішній вигляд, прагнення модно та красиво одягатися.

Аналіз результатів за методикою *«Незакінчені речення»* показав, що

Більшість опитуваних на такі речення, як: «Коли я одружусь, то...» та «Подружнє життя для мене...» виокремлюють такі характеристики, як відповідальність та взаємну підтримку, а також особливу увагу надають створенню міцних, щасливих сімей з однією-двома дітьми. Більшість досліджуваних при виборі свого партнера зорієнтовані на такі особистісні характеристики, як: вірність, доброта, розум, краса та хороше почуття гумору.

Заслуговує на увагу той факт, що значна частина опитуваних на речення «Я ніколи не міг би ...» відповіли, що не змогли б зрадити або покинути свого партнера.

Аналізуючи відповіді досліджуваних на речення: «Якщо мої батьки не приймуть мого партнера, то...», були зафіксовані такі результати опитуваних: більшість відповіла, що не зважатиме на позицію батьків та залишиться разом зі своїм партнером; незначна частина опитуваних намагатиметься переконати батьків прийняти свого партнера; рішення покинути свого партнера прийняло лише двоє опитуваних.

При цьому цікавим є той факт, що на питання «Батьки ...до сім'ї своїх дітей» більшість досліджуваних відповіли, що батьки повинні з любов'ю та розумінням ставитися до їх сімей і допомагати у всьому; деякі опитувані відповіли, що батьки повинні не втручатися в сім'ї своїх дітей.

Аналізуючи відповіді досліджуваних на питання: «Якщо я розчаруюсь у своєму партнері, то...» та «Якщо у мене подружнє життя не складеться, то...», було зафіксовано, що більшість досліджуваних засвідчила неготовність до розірвання стосунків, а конструктивне (що є позитивним) вирішення проблемних ситуацій та бажання до їх збереження; лише незначна частина досліджуваних відповіли, що одразу покинуть свого партнера.

Також заслуговує на увагу той факт, що значна частина опитуваних відповіли, що сім'я для них знаходиться на першому місці і впевнені, що їхня сім'я буде щасливою.

Отже, результати методики незавершених речень дозволяють стверджувати нам те, що молодь переважно зорієнтована на побудову сильної, люблячої та

стабільної сім'ї.

Висновки.

Теоретичне опрацювання наукових джерел та проведене комплексне дослідження дали змогу виявити рівень готовності до вступу у шлюб, орієнтацію молоді на значимість в сімейному житті сексуальних взаємин, особистісної спільності чоловіка та дружини, батьківських обов'язків, професійних інтересів, господарсько-побутового обслуговування, моральної та емоційної підтримки, зовнішньої привабливості партнерів, а також життєві цінності та їх роль у сімейному житті.

За результатами емпіричного дослідження, можна зробити наступні *висновки*:

- виявлено, що молодь надає великого значення та орієнтується на сексуальну гармонію в сім'ї як важливу умову сімейного щастя та благополуччя;

- визначено, що молоді притаманні високі очікування спільності в інтересах, потребах, захопленнях, поглядах на життя, ціннісних орієнтаціях зі своїм майбутнім сімейним партнером, а також сумісного проведення вільного часу;

- становлено, що у господарсько – побутовій сфері молодь орієнтується на те, що більшість функцій при веденні домашнього господарства, забезпеченні сімейно – побутового комфорту сім'ї буде виконувати партнер;

- доведено, що сучасній молоді властивою є відповідальність за своїх дітей та прагнення повноцінно їх виховувати. Цікавим є також те, що прагнення до особистої участі у виконанні батьківсько – побутових функцій переважає над бажанням передати ці функції своєму партнеру;

- виявлено, що молодь переважно орієнтується на соціальну активність (професійну, суспільну), впровадження позасімейних заходів, які є основними цінностями в процесі міжособистісної взаємодії партнерів для стабільності шлюбно – сімейних взаємин. При цьому слід зазначити, що вираженість особистих професійних потреб особистості у соціальній активності є нижчою від

професійних вимог до свого партнера;

- встановлено, що у емоційно – психотерапевтичній сфері молодь орієнтується на взаємну моральну та емоційну підтримку членів сім'ї, висуваючи її як важливу цінність, а також сприймає шлюб як середовище, яке сприяє психологічній розрядці та підтриманню внутрішнього комфорту. Слід зазначити також і той факт, що розподіл емоційно – психотерапевтичних функцій знаходиться на однаковому рівні;

- визначено, що молодь орієнтується як на свій, так і на зовнішній вигляд свого партнера, надає йому вагомого значення та прагне, щоб він відповідав стандартам сучасної моди.

Отже, на основі проведеного аналізу отриманих результатів було виявлено, що значна більшість представників молодого покоління у віці від 16 до 18 років мають високий рівень готовності до вступу у шлюб. При цьому слід враховувати те, що шлюбні орієнтації розкриваються у прагненні молоді до побудови гармонійних партнерських стосунків та створення міцних, щасливих сімей, члени яких завжди будуть готовими до компромісу та конструктивного вирішення проблем.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у ґрунтовному вивченні рівня сформованості готовності до подружнього життя у молодих подружніх пар і його вплив на задоволеність шлюбно-сімейними стосунками партнерів.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання розробленого та апробованого комплексу психодіагностичних методик та результатів і висновків проведеного дослідження у роботі з молоддю з питань підготовки до подружнього життя та надання консультативної допомоги молоді з питань побудови сімейних взаємин.